

פרשת בהעלותך

תפילה על חולה

ויצעק משה אל השם לאמר אל נא רפא נא לה: (במדבר יב, יג)

הזכרת שם החולה

(ברכות לד, ב) אמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל המבקש רחמים על חבירו אין צריך להזכיר שמו, שנאמר אל נא רפא נא לה ולא קמדכר שמה דמרים.

וכתב בספר מהרי"ל (הלכות שמחות) שזה רק בעומד אצל כל חולה ומתפלל עליו, אבל כשמברכין אותו ואין עומדים אצלו יש להזכיר שמו. וכן נפסק להלכה (משנ"ב קיט, ב) שאחרי שהביא דברי הפר"ח בשם הזוהר פרשת וישלח, "הצילני נא וכו' דבתפלה בעי לפרושי מילי כדקא יאות", כתב שהמבקש רחמים על חבירו א"צ להזכיר שמו שנאמר אל נא רפא נא לה, ולא הזכיר שם מרים, וכתב שה"מ בפניו אבל שלא בפניו צריך להזכיר שמו.

החיוב ללכת לחכם להתפלל

(ב"ב קטז, א) דרש ר' פנחס בר חמא, כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר (משלי ט"ז) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה.

וכן מצינו (ברכות לד, ב) ברבן גמליאל כשחלה בנו שלח שני תלמידי חכמים אצל רבי חנינא בן דוסא לבקש עליו רחמים, כיון שראה אותם עלה לעלייה ובקש עליו רחמים, בירידתו אמר להם לכו שחלצתו חמה, אמרו לו וכי נביא אתה אמר להן לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו יודע אני שהוא מטורף. ישבו וכתבו וכוונו אותה שעה, וכשבאו אצל רבן גמליאל אמר להן העבודה לא חסרתם ולא הותרתם, אלא כך היה מעשה באותה שעה חלצתו חמה ושאל לנו מים לשתות.

ועי"ע ברמב"ן עה"ת (שמות יח, טו) עה"פ כי יבא אלי העם לדרוש אלהים, שמשה אמר ליתרו שבאים אלי העם לדרוש אלהים, להתפלל על חוליהם, ולהודיעם מה שיאבד להם. וכן פסק הרמ"א (יו"ד שלה, י) י"א שמי שיש לו חולה בביתו, ילך אצל חכם שבעיר שיבקש עליו רחמים. וכן נהגו לברך חולים בביהכ"נ, לקרא להם שם חדש, כי שנוי השם קורע גזר דינו.

חיוב או עצה טובה

בשו"ת ציץ אליעזר (ט, יז - קוני' רפואה בשבת ג) מתקשה בזה שהרמב"ם לא הביא דין זה, ורק הרמ"א מביא אותו בשם הנמו". ורצה לומר שכנראה סבר הרמב"ם דאין זה דין, כי אם עצה טובה בלבד. ואולי אפילו לדעת הרמ"א אינו דין ממש מתורת חיוב. ויהיה נ"מ בזה היכא שאחד מבני הבית הוציא הוצאות עבור כך ללכת אצל חכם לבקש עליו רחמים, אם יכול לגבות זה אח"כ מממונו של החולה, דהיכא שהוציא שלא מדעתו עבור לרפאותו, מצינו בשו"ת הרא"ש (פה, ב) שנשאל בזה בהוצאות שהוציאו הקרובים ברופא וברפואות אם יש לפרעם מנכסי היתומים אחרי שלא צוה שיעשו אלו ההוצאות. והשיב דמהאי טעמא לא יפסידו בשביל שלא צוה שיעשו לו אלו ההוצאות, כי מנהג ידוע כשאדם נופל למשכב ואינו יכול לסייע עצמו שהקרובים משתדלים להמציא לו רפואה. ואפילו איניש דעלמא שהיה משתדל להמציא רפואה לחולה בלא צווי החולה נראה שלא יפסיד, דפקוח נפש הוא וכל הזריז הרי זה משובח. וא"כ יש להסתפק מה יהא הדין כשהוציא בלא ידיעתו עבור בקשת רחמים.

ומסיק הצ"א שמסתבר לומר שאין יכול לגבותו מן החולה אם עשה זאת בלא רשותו, כי מסתבר שאין זה בתורת חיוב, גם מי הוא זה שיוכל לקבוע שפלוני הוא החוזה ששערי שמים פתוחים לפניו. יתר על כך

הרמ"א בדבריו מגביל את זה עוד ביותר וכותב בלשון ילך אצל חכם שבעיר, ומשמע דהא חוץ לעיר אין כל צורך ללכת.

פירוש מחודש של המאירי

ועי' בחידושי המאירי (ב"ב שם) שמפרש פירוש אחר לגמרי בכוונת דברי הגמ', וז"ל, ומי שיש לו צער או חולה בתוך ביתו, או אחד ממיני הצרות ילך אצל חכם וילמוד הימנו דרכי התפלות ויבקש רחמים עכ"ל. הרי שהמאירי פירש שאין כוונת הגמ' שילך אצל החכם כדי שהחכם יבקש עליו רחמים, אלא הכוונה היא, שילמד ממנו דרכי התפלות שידע בעצמו איך לבקש הרחמים מאדון הסליחות.

וכתב הצ"א שאולי גם הרמב"ם מפרש כן כוונת הגמ', ולכן לא מצא צורך מיוחד להביא מזה בחיבורו, וסמך על מה שכתב כבר (אבל יד, ו) שצריכים לבקש רחמים על החולה.

פנייה למלאכים

עי' בשו"ת מהר"ם שי"ק (או"ח סי' רצג) שהק' איך מותר לבקש מחכם להתפלל בשביל החולה שיבריא, הרי מבואר בפיה"מ להרמב"ם (סוף פרק חלק) שאסור לעשות אמצעים בינו להקב"ה. ותי' שאחד מן הדברים שראויים לגרום רחמים וחסד הוא כשהעונש מגיע גם לאחרים שלא מגיע להם העונש, וא"כ כשאדם מודיע צערו לצדיק הוא מצטער עמו, וכיון שאין הצדיק ראוי שיצטער, אז בזכותו מרחם הקב"ה על האדם שהוא אשם.

תפילת צדיק

מצינו עוד תי' על קושיית מהר"ם שי"ק במהר"י בר יקר בפירושו לתפילות וברכות (עמ' עג), עי"ש שהא דמצינו בכמה מקומות שהתפללו בביה"ק למתים אע"ג שאסור לפנות תפלתו למלאכים, צ"ל ששאני מתים דצדיקים במיתתן קרוין חיים, אבל למלאכים אינו ראוי להתפלל שלא יטעו בתרייהו. (ולפי"ז יש לדון על חוג מסויים של חסידים...). ועי"ש שכתב דכשם שבדאי אסור לזכות למלאכים כדי שיבקשו רחמים עליך, ה"נ אין להתפלל להם משום שתפילה הוי עבודה בשלב, א"כ הוא כמו קרבן.

ולכן כתב שזה שמתפללין "מכניסי רחמים" אין הכוונה למלאכים, אלא כנגד חסידי הדור שירבו תחנונים ותפילות לפני המקום להגן על דורן, שהם חייבין על זה כמו שמצינו שהיה הכהן גדול נענש כשאינו מבקש על דורו (מכות יא, א).

[ב]

חילול שבת לרפואה סגולי

כתיבת קמיעה בשבת

יש להסתפק האם מותר לחלל שבת להביא פתקא (קוויטעל) לצדיק, כדי שיתפלל בשביל חולה שיש בו סכנה כדי שיתרפא.

קודם כל צריכים לדון באופן כללי האם מותר לחלל שבת בשביל רפואה סגולי, דהיינו רפואה שאינו כפי גדרי רפואה המקובלת. עי' בספר ברכ"י (או"ח שא, ו) שמביא מעשה שהיה באיש אחד שמצא סגולה בספר כ"ו מאדם גדול מהראשונים, למי ששתה סם המות לכתוב לו, ותכף מקיא האדם וחוזר לבריאותו. ואירע כמה פעמים שאיזה נער או מר נפש בכעסו שתה סם המות, וזה האיש כתב קמיעא זו ועשה והצליח, שהקיא אותו הבריאו. ויהי היום ליל ש"ק אירע שנערה ישראלית שתתה סם המות והתחילו לה דבקי מיתה, ובאו אצל האיש הלז בליל שבת וקם וכתב הקמיעא לנערה, ותכף הקיאה ועמדה על בוריה. וביום השבת נודע בעיר כל אשר נעשה ולעזה עליו המדינה שחילל שבת בשאט נפש ונתן בידה. והוא השיב דפקוח נפש דוחה שבת, והיו מגמגין בדבר. אי לזאת שאל האיש אם חטא בזה, ואם תמצא לומר שחטא אי עבר אדאורייתא או אדרבנן.

וכתב החיד"א שלפום ריהטא היה נראה דלאו שפיר עבד, דאע"ג דהלכה רווחה דמחללין השבת בשביל חולה שיש בו סכנה לעשות לו רפואה, מכל מקום היינו דוקא ברפואה שהוא דרך טבע, אבל בדבר שהוא דרך סגולה לא. והראיה דתנן בשלהי יומא (פג, א) מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו ור' מתיא בן חרש מתיר. וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות שאין הלכה כר' מתיא בן חרש במה שהתיר להאכיל לאדם ביום צום הכפורים מחצר כבד כלב שוטה הנשוק, **שזה אינו מועיל אלא בדרך סגולה, וחכמים סוברין שאין עוברין על המצוות אלא ברפואה לבד**, ר"ל בדברים המרפאים דרך טבע. ומשמע דאע"ג דאין ספק בסגולה זו, שכבר הוחזקה שודאי תועיל, אפילו הכי כל שאינו רפואה דרך טבע אסרו חכמים לעבור על דת משום רפואה בדרך סגולה. וא"כ ה"ה בנדון דידן כי אפילו אם נאמר שנחשב שהחזק הקמיעה שמצילה מן המיתה, מכל מקום כיון שהוא בדרך סגולה אין לכותבה בשבת ולחלל שבת במלאכה גמורה.

ואע"ג דאשכחן דהתירו לצאת בקמיע מומחה (שבת ס, א) וביצת החרגול (שם סז, א) וכיוצא, שכל אלו סגולות, מכל מקום לא התירו איסור תורה, שכל אלו אין בהן אלא איסור דרבנן, שאינו מוציא כדרך המוציאין, וכמו שביאר יפה הרדב"ז בתשובותיו חדשות (לשונות הרמב"ם סי' קנ"ג) ושם העלה הרדב"ז דדעת הרמב"ם דרפואות הסגולות אינם רפואה כלל, ואפילו ספק רפואה אין בהם לחלל שבת באיסור תורה או לאכול דברים האסורים מן התורה, וא"כ בנ"ד לא שרי לכתוב סגולה זו להציל ממות אשר סם לו.

אבל עי"ש שמביא מספר אדמת קדש (א, ד, ו) שמוכיח שהרמב"ן והרשב"א פליגי על הרמב"ם, ולא שאני להו בין כשהרפואה היא בדרך סגולה לכשהיא בדרך רפואה בטבע, וכתב דהלכתא כוותייהו, והתיר בנ"ד. עוד מביא שבספר פרי הארץ (ג, ג, יד) העיד דרבני שאלוניקי עבוד עובדא להתיר. וא"כ לכאורה מותר בנ"ד כיון דכבר אתמחי גברא בסגולה זו, וכבר מפורסם דכמה נפשות ניצולו מן המיתה בזה. איברא דצריך לעמוד יפה ולברר דעת הרשב"א והרמב"ן.

החיד"א מסיק שאפילו לדעת הרמב"ם דאוסר לעבור איסור תורה לרפואה סגולי, מכל מקום כאן שעשה מעצמו והצליח במעשיו, דהנערה הקיאה סם המות וחזרה לאיתנה ועלתה בידו להציל נפשה של בתולות ישראל, מודה הרמב"ם דאין בו עון אשר חטא, דהרי פסק הרמב"ם (שבת ב, טז) שמע שטבע תנוק בים וכו' נתכוון להעלות דגים והעלה דגים ותינוק פטור, וכל שכן הכא דנתכון להציל נפש והצילו. ואפילו לדעת הראב"ד דפליג התם וסבר דאזלינן בתר מחשבתו, דקי"ל כרבא לפי גירסתנו (מנחות סד, א), יראה דלא אמר רבה דחייב אלא כשהעלה דגים ותנוק, דאף דהעלה תינוק אזלינן בתר מחשבה כיון דנתקיימה והעלה דגים נמי, אבל היכא דנתכוון להעלות, והעלה תינוק לחוד בלא דגים, אף לרבה לא אזלינן בתר מחשבה כיון שלא נתקיימה.

ועי"ע בספרו (שו"ת חיים שאל ב, לח) שכתב שראה בספר כתיבת יד ישן, **שרבינו פרץ ז"ל כתב בשבת שמות הקדש סגולה בדוקה ליושבת על המשבר**. בהתחלה היה החיד"א מהסס לקבל עדות זה, משום שהרדב"ז בתשו' דפוס פיורדא (סי' תקס"ז) כתב שמצא בספר משפט שלום שכתב משם רב האיי גאון ורבינו אפרים, וכתב דספר הנזכר לא יצא טבעו בעולם ולכן הוא מסופק אם כתב כן רבינו האיי ורבינו אפרים, ואם הרדב"ז כתב לספר שהוא חיבור וקורא לו שם, ק"ו שאנו נאמר בעבור כתיבה בספר ישן לא נודע שמו. אבל אח"כ כתב שכבר נחלקו בזה הראשונים, שהרמב"ם סובר שאין עוברין על המצוות אלא ברפואה שהיא דרך טבע לא בדבר שהוא דרך סגולה, וכתבו האחרונים דהרמב"ן והרשב"א חולקים על הרמב"ם דאפילו רפואה בדרך סגולה שרי לעבור על איסורי תורה, ולפי"ז כתב שאפשר דרבינו פרץ ס"ל כסברת החולקים על הרמב"ם.

כהן ליטמא למת לרפואה סגולי

בשו"ת חת"ס (יו"ד שלט) דן האם כהן שיש לו חולי נכפה ר"ל, מסוכן מאוד לפעמים נופל באחת הפחתים, ונמצא בספר שיתן ידו ליד ערל מת, ויאמר לחש קח ממני החולי שאינו מזיק לך, ולי אתה מטיבו, וכבר ניסה א' רפואה זו ונתרפא, האם מותר לסמוך לטמא עצמו במגע על מת ערל.

השיב החת"ס שכיון שיש סכנת נפשות בהחולי, אם היה הרפואה בדוקה, ואתמחי גברא וקמיעא, פשוט שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש, אך השואל מסתפק שנראה לו שאין הרפואה בדוקה כ"כ אי יש לסמוך על הספק.

וכ' החת"ס שלפי ר"ת הובא ברא"ש (טומאת כהנים סי' ו) שבאותו יום שנטמא הכהן שוב אין באותו היום תוספת טומאה, ומה"ת מותר לטמאות עצמו עוד, וכן פסק ר"א ממיץ (יראים סי' שי"א). והראב"ד מקיל עוד יותר (נזירות ה, טז) דאפילו אי נטמא פעם אחת שוב אין לוקה על טומאה כלל רק איסור דרבנן בעלמא. ודעת ס' יראים (הנ"ל) דגוי אינו מטמא אפילו במגע, אע"פ שהוא ממש דעת יחידי, מ"מ חזי לאצטרופי לכל הנך קולות הנ"ל.

ולכן פסק החת"ס שאם יארע יום שמת עליו מת ישראל בשכונתו, באופן שנטמא באותו יום, שוב יש לסמוך ארש"י ור"ת ורא"מ וראב"ד, ומצורף לזה איך דרא"מ דעכו"ם אין בו איסור מגע, ויכול לסמוך במקום ס' סכנה.

אבל מצד שמירי ברפואה סגולי לא הפריע לו, ואם היה סגולה בדוקה היה מתיר לו לגמרי.

כתיבת פתקא ע"י נכרי

בשו"ת מהרש"ם (ג, רכה) מביא סיפור שקרה בעיר זלאטשוב, שהיה חולה מסוכן, ובאותו זמן היה מו"ר הגה"ק מוהר"ש אבד"ק בעלז זצ"ל מתארח לשבת בבראד, והתיר דיין אחד לכתוב ע"י עכו"ם בשבת קודש שם החולה ואמו, ושלח לבראד כדי שהאדמו"ר מבעלז יתפלל בשבילו. והגאון מהרש"ק ז"ל הרעיש עולמות ופסל את הדיין מלהורות עוד, וגם כבוד מו"ר הגה"ק הנ"ל, נתרעם ג"כ על הכותב ואמר עכשיו אני מחויב להתאמץ ששיג החולה רפואה שלא יוגרם על ידי חילול ש"ק, וכן היה שנתרפא. ומסיק המהרש"ם שכל כה"ג אין להקל, ובפרט בדור הזה אין להקל מכמה טעמים, **ועל כיוצא בזה אמרו שבת הוא מלזעוק וכו'.**

רפואה בדוקה

וע"ע בספר מנחת שבת (פד, כט) שדן באריכות האם מותר לכתוב לשלוח לצדיק שיתפלל בשביל חולה שיש בו סכנה, ומציין למ"ש בשו"ע (או"ח תקעו, יג) שבשביל חולה שיש בו סכנת זעקים ומתחננים בתפלות בשבת, אבל אין תוקעין. והטעם כתב המ"מ (תענית ב, ב) משום שאין מחללין שבת לתקוע בחצוצרות שאן תקיעתן דבר ברור שיציל. א"כ כ"ש שאין לחלל שבת בשביל תפילת הצדיק דאולי לא יעזור. ומציין לדברי הזה"ק שאע"פ שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, אבל לפעמים לא עביד רעותיה.

(כמו שמסופר שפעם התרעם מישהוא להרב מפונביץ שהתפלל והשם לא ענה, אמר לו שזה לא נכון מה שהוא אומר, שהשם לא ענה, אלא שהשם ענה "לא").

ועי"ש עוד שמביא דברי המג"א (שכח, א) שבעינין שתהא הרפואה ידועה, או ע"פ מומחה. והקשה עליו הפרמ"ג דספק פקוח נפש נמי דוחה שבת. ומציין להא דאיתא בשו"ע (תריח, א). נראה שכוונתו למ"ש שם שאם החולה אומר צריך אני, אפילו מאה רופאים אומרים אינו צריך, שומעים לחולה, הרי לן שאפילו בספק (שהרי לדעת הרופאים אין צורך בחילול שבת) מחללין עליו את השבת. עוד מציין הפרמ"ג ליו"ד (ס"ס קנה בהגה), היינו מש"כ הרמ"א שכל חולה שמאכילין לו איסור צריכים שתהא הרפואה ידועה או על פי מומחה, משמע כדברי המ"א שרק ברפואה בדוקה מותר לעבור על איסורים.

ותי' הפרמ"ג די'ש לומר דמירי בחולה שאין סכנה, דאיסור דרבנן אין מתירין בספק כהאי גוונא (שאינו רפואה ברורה).

רפואה סגולי שאינה בדוקה

אבל כתב המנחת שבת שלגבי רפואה סגולי אפילו לרש"י שחולק על הרמב"ם וסובר שמותר לעבור איסור בשבילו, אבל אם אינו בדוקה אז אסור.

עיי"ש שמביא דברי שו"ת צמח צדק (לובאוויטש או"ח סי' לח) שרצה להקל בסגולה אפילו אינה בדוקה, עפ"י דברי המ"מ הובא במג"א (שכח, ד) שבחולה שיש בו סכנה עושין לו אפילו דברים שאין במניעת הדבר ההוא סכנה, וא"כ הסגולה הנ"ל לו יהא שאינו רפואה בדוקה לא גרע מדברים שאין בהם צורך כ"כ. ויש לחלק דשם מיירי בדברים שלפחות בוודאי מיישבים לבו של החולה, ועיי"ז יגבר כחו ויכול להתגבר על החולי, אבל כאן עצם הרפואה מפוקפק.

מחיקת השם בשביל כתיבת קמיעה

אח"כ כתב ששלח כל הנ"ל להרב מבערזן (בעל שו"ת מהרש"ם) וכתב לו כל מה שכתב בתשובה הנ"ל, והוסיף שבשו"ת שערי אפרים (סי' צ) נשאר בצ"ע האם מותר למחוק שמות השם מס"ת כדי שיוכל לכתוב על הקלף קמיעה לחולה. עיי"ש (בשערי אפרים) שמירי באחד שנכפה ואמרו המומחים לכתוב קמיע על קלף צבי, ולא מצא קלף צבי רק מס"ת, ונשאל האם מותר לחתוך חתיכה של קלף הס"ת לצורך הקמיע הנזכר, מאחר שצריך לגרור הכתב ולמחוק כמה שמות. ורצה להתיר עפ"י הא דאמרינן (עירובין יג, א) שמותר להשתמש במגילת סוטה מפרשת סוטה הכתובה בתורה, אע"פ שעיי"ז ימחה שמות הקדושים. אלא שכתב לחלק, דשאני התם לפי שהרשות ניתנה לסוטה למחק השמות, משא"כ בשאר דברים. אבל שוב מוכיח מהא דאמרינן בגמ' דסוכה (נג, ב), שדוד המלך בעצת אחיתופל כתב שם שם על חרס כדי לסתום התהום, ולמד ק"ו מה לעשות שלום בין איש לאשתו מויוחן שם השם, כ"ש לעשות שלום בכל העולם, אבל כתב שגם בזה יש לחלק. ומסיק המנחת שבת דאולי עיי"נ כרי מותר. אבל בשם הגרשז"א זצ"ל ראיתי כתוב, שהיות ונחלקו בזה גדולי עולם, אין לסמוך על המקילים.

[ג]

תפילה על חולה שסובל מיסורין

אשכבתיה דרבי

(כתובות קד, א) ההוא יומא דנח נפשיה דרבי גזרו רבנן תעניתא ובעו רחמי ואמרי כל מאן דאמר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב. סליקא אמתיה דרבי לאיגרא אמרה עליונים מבקשין את רבי והתחתונים מבקשין את רבי, יהי רצון שיכופו תחתונים את העליונים. כיון דחזאי כמה זימני דעייל לבית הכסא וחלץ תפילין ומנח להו, וקמצטער אמרה יהי רצון שיכופו עליונים את התחתונים, ולא הוו שתקי רבנן מלמיבעי רחמי, שקלה כוזא שדייא מאיגרא לארעא אישתיקו מרחמי ונח נפשיה דרבי.

תפילה שימות החולה

על פי הגמ' הנ"ל כתב הר"ן לבאר דברי הגמ' (נדרים מ, א), רבי דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה, וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות, ומקשה הגמ' מאי גרמא אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה, וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות, שימות ס"ד, אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות. וכתב הר"ן נראה בעיני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות, כגון שמצטער החולה בחליו הרבה, ואי אפשר לו שיחיה, כדאמרינן בפרק הנושא (כתובות קד, א) דכיון דחזאי אמתיה דרבי דעל כמה זימנין לבית הכסא ואנח תפילין וקא מצטער, אמרה יהי רצון ... כלומר דלימות רבי. ומש"ה קאמר דהמבקר חולה מועילו בתפלתו אפילו לחיות מפני שהיא תפלה יותר מועלת, ומי שאינו מבקר אין צריך לומר שאינו מועילו לחיות, אלא אפילו היכא דאיכא ליה הנאה במיתה אפילו אותה זוטרת אינו מהנהו.

מניעת טיפול רפואי לחולה הסובל

בשו"ת אג"מ (חו"מ ב, עג) דן בחולה שאין לו רפואה שיבריא אותו, האם חייב ליתן להם איזה מיני רפואות להאריך חייהם קצת יותר. וכתב הגר"מ פ' שלא חייבים, ע"ש שמקורו מסוגיא דכתובות (הנ"ל) שרואים שאיכא לפעמים שצריך להתפלל על האדם כשמצטער ואין מועילין מיני רפואות לרפואתו, והתפלות שיתרפא לא נתקבלו, שצריך להתפלל עליו שימות, כי אמתיה דרבי היתה חכמה בדיני התורה, והיו למדין ממנה רבנן לפעמים.

עוד הביא שם דברי הר"ן (הנ"ל) שפעמים צריך לבקש רחמים על החולה שימות, כגון שמצטער החולה בחליו הרבה וא"א לו שיחיה. היינו שמועיל בתפלתו אפילו לחיות שזהו ברוב החולים, וזהו שצריך המבקר להתפלל ברובא דרובא פעמים, ומי שאינו מבקר אצ"ל שאינו מועיל לחיות, אלא אפילו היכא דאיכא ליה הנאה במיתה, אפילו אותה זוטרת אינו מהנה.

וממילא באינשי כהאי גוונא שהרופאים מכירין שא"א לו להתרפאות ולחיות, ואף לא שיחיה כמו שהוא, חולה בלא יסורין, אבל אפשר ליתן לו סמי רפואה להאריך ימיו כמו שהוא נמצא עתה ביסורין, אין ליתן לו מיני רפואות אלא יניחום כמו שהם. כי ליתן להם סמי רפואה שימות ע"ז, וכן לעשות איזה פעולה שיגרום לקצר אפילו לרגע אחת הוא בחשיבות שופך דמים, אלא שיהיו בשב ואל תעשה, אבל אם איכא סמי מרפא שיקילו היסורין ולא יקצרו אף רגע מחייו, צריך לעשות כשעדיין אינו גוסס.

שיטת הגרשז"א

אבל ע"י בשו"ת מנחת שלמה (א, צא) שנשאל על ילדה חולנית שעל ידי הניתוח היא תישאר ח"ו משותקת לכל ימי חייה, וגם נוסף לזה אין ההצלה ודאית, ופסק שמוטב להשאר בשב ואל תעשה, ולהשען על רחמי ד' כי רבים רחמיו, וביד אדם לא להפילה.

וכתב שאע"ג שפשוט וברור שהחיים של משותקים ל"ע אינם כלל חיים, לפי המושגים הפשוטים שלנו, וקשה מאד כח הסבל של החולה וגם של משפחתו, עם כל זאת הננו מצווים וגם חייבים להשתדל בקום ועשה להארכת חייהם של משותקים, ואם הוא חולה חייבים ודאי להזדרז בהצלתו וגם לחלל עליו את השבת, **כי הענין של חיים אין לנו שום קנה מידה כמה למדוד את יוקרם וחשיבותם אפילו לא בתורה ומצוות**, שהרי מחללין את השבת גם על זקן חולה מוכה שחין אע"פ שהוא חרש ושוטה גמור ואינו יכול לעשות שום מצוה, וחיייו הם רק למשא וסבל גדול על משפחתו וגורם להם ביטול תורה ומצוות, ונוסף לצערם הגדול הרי הם אזלי ומדלדלי, אפילו הכי מצוה בגדולי ישראל להשתדל ולעסוק בהצלתו ולחלל עליו את השבת.

ויותר מזה כתב הגרשז"א זצ"ל שאפילו אם החולה מצטער הרבה באופן כזה שמצד ההלכה מצוה לבקש עליו שימות, וכמ"ש הר"ן בנדרים (מ, א) והובא גם בפוסקים, מ"מ גם באותה שעה שמבקש ומתפלל לד' שהחולה ימות, ג"כ חייב הוא להתעסק בהצלתו ולחלל עליו את השבת אפילו כמה פעמים. ולעומת זה עשיר מופלג שהוא רגיל בחיי עושר, וכל רכושו הולך ח"ו ונשרף, והוא עומד ורואה איך שהאש אוכלת ושורפת לנגד עיניו כל רכושו והוא ישאר עני המחזר על הפתחים, אפ"ה גם רק לכבות אסור, אע"ג דכבוי בשבת הו"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה ואיסורו רק מדבריהם.

אבל מ"מ הואיל וסו"ס החיים של המשותקים הם רעים ומרים, וגם יש אשר טוב להם המות מהחיים, לכן בכגון דא מסתבר שאין חייבין לעשות מעשה של נתוח בקום ועשה, ובפרט בנידון דידן שגם עצם ההצלה אינו אלא ספק.